

СИСТЕМА РАНЬОГО ВИЯВЛЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто систему раннього виявлення кризових явищ на підприємстві як дієвий інструмент для запобігання ризиків. Обґрунтовано значення своєчасного моніторингу, що є ключовими показниками для певної діяльності, які не допускають розвиток кризових ситуацій. Визначено основні моменти, що сигналізують про можливі негативні наслідки, а також проаналізовано підходи для покращення антикризової системи контролю. Наведено, що поєднання економічного аналізу, прогноз та якість оцінки внутрішніх процесів дає змогу стабілізувати та підвищити стійкість підприємства до загроз із зовнішніх та внутрішніх сторін.

Ключові слова: криза, антикризове управління, ризики, прогноз, моніторинг, контроль.

Abstract

The system of early detection of crisis phenomena at the enterprise is considered as an effective tool for preventing risks. The importance of timely monitoring is substantiated, which are key indicators for certain activities that prevent the development of crisis situations. The main points signaling possible negative consequences were identified, and approaches to improving the anti-crisis control system were analyzed. It is stated that the combination of economic analysis, forecasting and quality assessment of internal processes makes it possible to stabilize and increase the enterprise's resistance to threats from external and internal parties.

Keyword: crisis, crisis management, risks, forecast, monitoring, control.

Вступ

Сьогодні підприємства працюють у дуже складних умовах, оскільки змінюється економіка, з'являються нові конкуренти, зростають вимоги від клієнтів. У такому випадку будь-яка компанія може потрапити у кризу, навіть якщо раніше працювала стабільно. Часто проблеми не виникають раптово, спочатку з'являються маленькі сигнали, які легко виправити в щоденній роботі. Тому дуже важливо мати систему, яка допоможе побачити небезпеку ще на ранньому етапі.

Система раннього виявлення кризових явищ допомагає підприємству вчасно помітити негативні зміни й дає змогу швидко реагувати на проблеми, поки ситуація не стала критичною. Така система дозволяє керівникам швидше приймати рішення, не чекати, поки проблеми будуть ще більше накопичуватись, і таким чином чіткий план допоможе зменшити можливі збитки.

Раннє розпізнавання кризових ознак є однією з найважливіших частин антикризового управління. Чим раніше підприємство зрозуміє, що може виникнути небезпека, тим легше запобігти кризі та забезпечити стабільний розвиток організації.

Результати дослідження

Перші ознаки можливих проблем на підприємстві зазвичай проявляються дуже непомітно, спочатку трохи зменшуються продажі, потім сповільнюється обіг коштів, ще з'являються затримки у постачанні або працівники починають частіше помилятися. На перший погляд це виглядає як звичайні робочі труднощі, які скоро минуть, тому їх легко не помітити або відкласти на потім, але саме з дрібних змін і починаються кризові явища, які з часом можуть набутися масштабного характеру. Тому важливо уважно стежити за цими невеликими відхиленнями, адже вони є першим сигналом того, що підприємство може втрачати стабільність [3].

У науці такі ранні відхилення розглядають як первинні порушення внутрішньої рівноваги підприємства. Вони вказують на початок нестабільності у фінансових потоках, виробничих процесах або організаційній структурі, навіть якщо зовні компанія продовжує працювати стабільно. Саме тому на цьому етапі дуже важливо проводити чіткий моніторинг основних показників, тому що своєчасне виявлення таких проблем дозволяє запобігти переходу підприємства від етапу прихованої нестабільності до відкритої кризи. Такий підхід допомагає створити ефективну систему для раннього попередження та забезпечує можливість легко впливати на подальший розвиток подій [2].

На підприємстві одним з найважливіших кроків є вміння визначити та розпізнати, які показники змінюються першими, коли в організації щось може піти не так. Зазвичай насамперед падає рівень ліквідності, потім зменшується кількість продажів і уповільнюється оборотність товарів та коштів. Працівники можуть побачити, що грошей на розрахунки стало менше, а клієнти почали замовляти рідше чи меншими сумами. Якщо такі зміни збігаються між собою, це вже є небезпечним для організації, тому саме тут треба починати шукати причини, що саме призвело до виникнення проблеми, так як кілька маленьких сигналів разом часто означають початок чогось більш серйозного.

Також поведінка працівників і загалом поведінка в колективі часто може вказувати на проблеми, які виникали раніше. Якщо люди стають менш зацікавленими у роботі, частіше виникають

непорозуміння або втрачається довіра між підрозділами, то це означає, що всередині підприємства починає накопичуватися напруга. З таких невеликих ситуацій виникає ланцюгова реакція, яка з часом може перерости у серйозну кризу. Тому важливо не ігнорувати емоційний стан команди та своєчасно оцінювати внутрішні процеси, адже це один із найкращих способів виявити проблему ще до того, як вона стане видимою у фінансових показниках [2, 4].

Добре опрацьована система раннього виявлення має не лише помічати зміни, а й передбачати, що може статися далі. Підприємству потрібно заздалегідь аналізувати, як теперішні проблеми вплинуть на ситуацію через місяць або рік. Для цього потрібно створити план дій наперед і не чекати моменту, коли виправити щось буде вже складно або дорого. Отже, структурований підхід, дає змогу діяти впевненіше, уникати зайвих витрат і значно швидше стабілізувати роботу в компанії [1].

Для такого прогнозування використовують прості й зрозумілі інструменти: аналіз попередніх років, порівняння показників, оцінку ризиків та моделювання можливих ситуацій. Це допомагає побачити кілька варіантів розвитку подій і вибрати той, який найбільш безпечний та вигідний для підприємства. У результаті система раннього виявлення працює для захисту компанії, вона не тільки показує, що проблема з'явилася, а й вказує, як її правильно вирішити.

Отже, вирішення проблеми полягає в тому, що завдяки ранньому виявленню підприємство встигає вчасно втрутитись [5]:

- змінити бізнес-процеси,
- оптимізувати витрати,
- підсилити роботу відділів,
- налагодити комунікацію в колективі,
- оновити стратегію або навіть змінити напрям роботи.

Тобто завдяки цій системі проблема не встигає вирости до великої кризи, бо її вирішують на самому початку, що дозволяє компанії зберегти стабільність, уникнути великих збитків і швидко повернутися до нормальної роботи.

Висновок

У цьому дослідженні розглянуто основні причини виникнення кризових явищ на підприємстві та визначено, чому їх важливо виявляти ще на ранніх етапах. Показано, що навіть невеликі зміни у фінансових показниках, поведінці працівників або роботі внутрішніх процесів можуть бути першими сигналами нестабільності, які з часом здатні перерости у серйозну кризу.

Доведено, що регулярний моніторинг та аналіз основних показників, а також вчасне прогнозування змін дозволяють підприємству вчасно реагувати на загрози і запобігати негативним наслідкам. Система раннього виявлення кризових явищ допомагає керівництву швидше приймати рішення, оптимізувати бізнес-процеси, зменшити ризики та забезпечити стабільну роботу організації.

Отже, впровадження такої системи є важливою складовою сучасного антикризового управління, оскільки вона дає можливість попереджати про проблему, а не боротися з її наслідками. Своєчасне виявлення кризових ситуацій сприяє підвищенню стійкості підприємства, збереженню ресурсів та налагоджує роботу для подальшого ефективного розвитку компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Федик О. Особливості антикризового управління підприємством. Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія : Економіка АПК. 2023. № 30. С. 130-133.
2. Лункіна І. Ю. Теоретичні аспекти антикризового управління підприємством в умовах турбулентності зовнішнього середовища. Бізнес Інформ. 2024. № 1. С. 22–28.
3. Дем'янчук О. І., Оніщенко О. І. Антикризове управління підприємством в умовах невизначеності: теоретичний та практичний аспект. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка. 2024. № 33. С. 41-46.
4. Кривов'язюк І. В. Антикризове управління підприємством: навчальний посібник. 3-тє видання, доповн. і переробл. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 396 с.
5. Тимошенко М. В., Петров В. А. Ідентифікація ризиків та особливості антикризового управління в умовах війни. Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку : матеріали V міжнар.наук.-практ.конф., Одеса, 19-20 травня 2022 року. С. 52-54.

Галузінська Ольга Іванівна – студентка групи 1Л-236, факультет Менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: tel0682027950@gmail.com.

Науковий керівник: Єпіфанова Ірина Юріївна – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Galuzinska Olga I. – student, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: tel0682027950@gmail.com.

Yepifanova Iryna Yu. – Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia